

Algéria kül- és energiapolitikája a megváltozott geopolitikai helyzetben

Foreign and Energy Policy of Algeria in the Changed Geopolitical Situation

Szabó Zsolt

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2026.3.3

Összefoglaló: Algéria önálló külpolitikájának a kialakítása nem sokkal az 1958-as puccs után vette kezdetét, és a geopolitikai irányát már attól fogva a jelentős kőolaj- és földgáztartaléka határozta meg. A sok szenvedésen átment ország vezetői a függetlenség kivívását követően olyan alapelveket fogalmaztak meg, mint a nemzeti szuverenitás iránti tisztelet vagy a be nem avatkozás politikája. A hosszú évtizedek alatt megszerzett diplomáciai tapasztalataikra építve a vitás helyzetekben a békés megoldásokat részesítették előnyben. Ugyanakkor Algír a nemzetközi nagypolitikában is szerepet vállalt: számos regionális viszály – például a 2000-es eritreai–etióp háború vagy a 2012-es mali konfliktus – rendezésében sikerült legalább részben közreműködnie. A magrebi és a mediterrán térségen kívül az afrikai kontinensen, valamint egyéb nemzetközi színtereken is kamatoztatni kívánja a diplomáciai készségét a külpolitikai érdekei érvényre juttatásában, s ebben komoly segítséget jelent számára a jelentős olaj- és gázkészlete. E tanulmány arra tesz kísérletet, hogy ismertesse, miként alakult Algéria külpolitikája az évtizedek során, és a gazdag energiakincse birtokában milyen jövőbeli diplomáciai szerepre tarthat igényt, s mennyiben válhat hosszabb távra is az Európai Unió megbízható partnerévé.

Kulcsszavak: Algéria, külpolitika, diplomácia, biztonságpolitika, geopolitika, olajtartalék, gáztartalék

Abstract: The creation of Algeria's own foreign policy began shortly after the 1958 coup, and its geopolitical direction has been shaped from the start by its significant crude oil and natural gas reserves. After gaining independence, the leaders of the country, which had gone through so much suffering, outlined certain principles, such as respect for national sovereignty and non-interventionism. Building on the diplomatic experience they gained over many decades, they preferred peaceful solutions in disputed issues. At the same time, Algiers also played a role in

international politics: it managed to participate at least a partially in resolving several regional conflicts, e.g., the 2000 Eritrean–Ethiopian war or the 2012 Mali conflict. Besides the Maghreb and Mediterranean regions, Algeria also wants to leverage its diplomatic skills on the African continent and other international forums to advance its foreign policy interests in which the significant oil and gas reserves will be of help to it. The present study attempts to describe how Algeria’s foreign policy has developed over the decades, what kind of future diplomatic role it might acquire in possession of its rich energy resources, and to what extent it can become a reliable partner of the European Union in the long run.

Keywords: *Algeria, foreign policy, diplomacy, security policy, geopolitics, crude oil, natural gas*

Bevezetés

Algéria Észak-Afrika meghatározó állama, és geopolitikai szempontból is kulcsfontosságúnak számít, mivel a Magrebnek¹ a politikai és gazdasági téren is domináns orszáagaként jelentős diplomáciai szerepet tud betölteni az egyes régiók – sőt akár Afrika és Európa – között is. Napjainkban a geopolitikai jelentőségét főleg annak köszönheti, hogy exportra is bőven elegendő olaj- és földgáztartalékkal rendelkezik, ami a nemzetközi politikában is kiemelkedő szerepet biztosít számára. A lelőhelyek feltárásában 1956 jelentette a fordulatot, s bár az még a francia gyarmatosítás időszaka volt, már jól látszott, hogy függetlensége esetén a nyersanyag Algériának komoly jövedelmet fog biztosítani.² A gáz- és kőolajtartalékok feltárása egy hosszú folyamat eredménye volt, ugyanis már a 20. század elején elindultak a kutatások: többek között egy francia geológus, François-Théodore-Conrad Kilian kezdte el felmérni az esetleges lelőhelyeket.³ A kutatások a második világháború alatt, illetve az 1940-es és ’50-es években is folytak: rendkívül sok próbálkozás után lett meg végül a várt eredmény 1956 júliusára.⁴ Míg a kőolaj-kitermelés akkor elkezdődött, addig a földgázbányászat csak négy évvel később, 1960-ban.⁵ Algéria olajtartaléka 12,2 milliárd hordónyi, s ez a világ 16., Afrikának pedig Líbia és Nigéria mögött a harmadik legnagyobb olajkészletével rendelkező országává teszi.⁶ Földgáz tekintetében azonban még ezt is felülmúlja, ugyanis összesen 4504 milliárd köbméterrel rendelkezik, ami szintén a világ élvonalában biztosít számára helyet.⁷

Algériának ezek az adottságok már a függetlensége elnyerése óta megfelelő háttérrel biztosítottak a regionális, sőt azt is meghaladó nemzetközi geopolitikai ambícióihoz, valamint egy olyan diplomáciai rendszer kialakításához, amely lehetőséget teremtett az ország történelmi tanulságait és a saját nemzeti érdekeit figyelembe vevő, átfogó regionális biztonságpolitikai

stratégia folytatására. Az önállóvá vált ország szinte azonnal megkezdte a gyakorlatilag azóta is változatlan diplomáciai alapelveinek az érvényre juttatását.

Algéria a külpolitikáját – az általános célkitűzései mellett – napjainkban főként a régió, de az egész Mediterráneumon belül is kiemelkedő mennyiségű energiakészletére alapozza. Az a geopolitikai egyensúly, amely a 2000-es évek első évtizedének a végéig fennállt, az orosz–ukrán háború következményei (az Oroszországot sújtó szankciók és az általános kőolaj- és gázhiány), valamint egyéb tényezők (pl. a Hormuzi-szoros körül kialakult feszültségek) miatt meggingott, és az ország kulcsfontosságúvá vált – elsősorban Dél-Európa energiabiztonsága szempontjából. Európa a gázszükségletének egy jelentős hányadát ma már Algériából szerzi be, és a közelmúltban – többek között Olaszországgal – megkötött megállapodások is arra utalnak, hogy a felek hosszú távú együttműködésre törekcszenek.⁸ Az európai partnereket azonban óvatosságra inti az a tény, és geopolitikailag is kényes helyzetet jelent, hogy Algéria a függetlenség kivívása után elsősorban a Szovjetunióval, majd annak utódjával, Oroszországgal épített ki szoros politikai és katonai együttműködést, az utóbbi évtizedekben pedig a gazdasága és az infrastruktúrája fejlesztésében Kína vette át a vezető szerepet. A két ország közti árucsera az algériai külkereskedelem nagyjából egyötödét teszi ki,⁹ és mintegy ötvenezer kínai él és dolgozik az országban.¹⁰

A jelen tanulmány éppen ezért igyekszik feleletet adni arra a kérdésre, hogy Algéria a jelenlegi Kelet-barát politikai beállítottsága, valamint az európaiaktól számottevően eltérő politikai és társadalmi rendszere ellenére konfliktusmentesen pótolni tudja-e a Nyugat által korábban az oroszoktól vásárolt olajat és gázt, és hosszú távon is megbízható partner lehet-e. Az ország geo- és energiapolitikai megbízhatósága, illetve a szerepének az egyre jelentősebbé válása következtében várható stabilitása kapcsán e tanulmány megkísérli minél alaposabban górcső alá venni Algériának mind a külpolitikai aktivitását, mind a kapcsolatrendszerét és az általa követett stratégiát.

Az algériai külpolitika alakulása

Az önálló algériai külpolitika alakulását minden bizonnyal jelentősen meghatározták az 1830-ban kezdődött francia megszállással szembeni ellenérzések. Végso soron a gyarmati rendszer iránti ellenszenv, sőt gyűlölet csapott át 1954-ben a „nemzeti felszabadító háborúba”,¹¹ amely 1962. július 5-én, az ország függetlenné válásával ért véget. Párizs 132 éves uralma alatt az algériai népnek bőven volt része olyan konfliktusokban, amelyek a szabadság- és az igazságérzetét sértették.¹² A függetlenség kivívása utáni

első kormány-, majd 1963-tól államfő, Ahmed Ben Bella az ország harcos közelmúltja által erősen determinált külpolitika folytatásába kezdett. Algéria már a háború alatt olyan diplomáciai viszonyt alakított ki egyes afrikai, ázsiai és arab népekkel-országokkal, amelyek jelentős külpolitikai érdekérvényesítési lehetőséget biztosítottak számára, és a kapcsolatok építését a fiatal állam 1962 után is folytatta. Politikailag erőteljesen segítette a gyarmatosításellenes és a felszabadítási mozgalmakat, és szoros barátságot ápolt a harmadik világ országaival.¹³ Ben Bella külpolitikáját azonban nemcsak az említett tendenciák befolyásolták. Az ország még messze volt a teljes nemzeti identitás elérésétől: ahhoz előbb számos belső konfliktust kellett megoldania, a tennivalói közé tartozott az addig elért nemzeti vívmányok megtartása mellett újaknak a megvalósítása is.¹⁴ Az önálló nemzetté válást komolyan akadályozta a Titkos Hadsereg Szervezete (*Organisation de l'armée secrète*, OAS), amely a korábbi tisztikarnak az Algéria függetlenedését ellenző tagjaiból és az országban élt európai telepesek radikális elemeiből állt. A céljuk az elszakadás megakadályozása volt, akár merényletek árán is.¹⁵ Ráadásul a hosszú, kimerítő háború után az ország gazdasága és ipara igen fejletlen volt, és a társadalmi elmaradottság felszámolása lassan haladt. A kezdeti nehézségek, konfliktusok megoldása elhúzódott, ami megnehezítette a független nemzeti külpolitika kibontakozását is.¹⁶

Az országnak a Magreb régióban elfoglalt pozícióját nagymértékben meghatározta az algériai–marokkói viszony. Márpedig a belpolitikai gondok mellett hamarosan abban is feszültség adódott: a nyugati szomszédjával, amely éppen a „Nagy-Marokkó-elmélet” bűvöletében élt, határviták alakultak ki, majd 1963-ban lezajlott a két ország történelmének a legsúlyosabb összecsapása, az ún. homokháború.¹⁷ Bár a harcok rövid ideig tartottak, a konfliktus mégis meghatározó maradt a kapcsolatukban.¹⁸ Mindezek ellenére kijelenthető, hogy Ben Bella elnöksége meghatározó időszak volt az önálló algériai külpolitika alapelveinek a kialakulásában és a független állam nemzetközi szerepének a formálásában, s az alapvető elvei is akkorigban kezdtek körvonalazódni a diplomáciai tevékenysége során.¹⁹ Az államfő nemcsak megalapozta a hazája külpolitikai alapvetéseit, hanem egész magas szintre emelte az államközi kapcsolatokat is: egyesek ezért utólag az algériai diplomácia aranykorának nevezték az általa fémjelzett időszakot.²⁰

A következő elnök, Huári Bumédien (Houari Boumédiène, 1965–1978) folytatta az elődje külpolitikáját, sőt tovább is fejlesztette azt. Az erős, központosított állam kiépítése közben az alapvető doktrínák közé bekerült az aktív energiapolitika is, hiszen az ország rendkívüli mennyiségű tartalékokkal rendelkezett. Az algíri diplomácia Bumédien idején is kimondottan aktívnak bizonyult, és egyre-másra építették ki a fontosabb regionális kapcsolatokat. Emellett a régió belüli diplomáciai vezető szerepre törekedtek, s

azt az ország rendelkezésére álló különböző eszközökkel igyekeztek megvalósítani.²¹ Bumedien elnöksége hozzájárult Algéria nemzetközi szerepének és diplomáciai elismertségének a növekedéséhez, amelynek eredményeként az ország az afrikai konfliktusok rendezésében is fontos közvetítői szereplővé tudott válni. Az elnökhöz fűződő egyik legmeghatározóbb intézkedés az 1976-os alkotmány létrehozása volt, amely attól kezdve alapvetően határozta meg az ország külpolitikával kapcsolatos elveit.²²

Bumedien a harmadik világ országai tekintetében is folytatta az elődje politikáját, és az egyik fő képviselőjükké igyekezett előlépni. Csatlakoztatva hazáját az el nem kötelezett országok által a bandungi konferencia (1955) után, 1961-ben megalakított szervezethez (*Non-Aligned Movements*, NAM), és kiemelkedő szerepet vállalt annak vezetésében.²³ 1973-ban ő adott ott-hont a szervezet negyedik csúcstalálkozójának, amelyen kifejtette a külpolitikai helyzetértékelését, és egy „új nemzetközi gazdasági rendet” is javasolt.²⁴ A szeptember 5–9-én tartott konferencián a tagországok elkötelezték magukat a béke, a nemzeti felszabadítás és a függetlenség mellett, s kiálltak a demokratikus berendezkedés és a békés egymás mellett élés gondolataért is. Erőteljesen felleptek a faji megkülönböztetéssel szemben, támogatták a kelet–nyugati enyhülés politikáját, és kihangsúlyozták a teljes leszerelés szükségességét.²⁵ Amint a fentiekből is látható, az el nem kötelezettség Algéria számára kulcsfontosságú volt a külpolitikai doktrínája kialakítása során, és ennek megfelelően Bumedien az 1970-es években igyekezett az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét és a Varsói Szerződést megkerülő konferenciákat, gyűléseket is szervezni.²⁶

Bumedient egy rövid ideiglenes elnöki periódust követően Sadli Bendzsedíd (Chadli Bendjedid, 1979–1992) követte az elnöki székben, aki egy problematikus időszakot örökölt az elődjétől. 1975-ben ugyanis a „zöld menetelés” során Marokkó háromszázötvenezer emberrel bevonult Nyugat-Szahara területére.²⁷ A régió sorsa azóta is viták tárgyát képezi, és az egyik kiváltó oka az algériai–marokkói hatalmi harcoknak.²⁸ Az olajárak csökkenése és a Nyugat-Szahara körüli feszültség nehéz helyzetbe hozta az amúgy is belső gazdasági problémáktól sújtott országot. Mindemellett akkoriban jelentek meg a határain belül is az iszlamista erők, mozgalmak és pártok, ami még nehezebbé tette a stabilitás megőrzését és a kiegyensúlyozott diplomáciai irányvonal követését.²⁹ Bendzsedíd azonban mindent megtett, hogy Algéria megőrizze a kedvező nemzetközi megítélését, de az újabb problémák és nehézségek arra kényszerítették, hogy esetenként a korábbinál mérsékeltebb álláspontot képviseljen, s a belső és külső körülményeknek megfelelően visszafogottabb, ugyanakkor határozott hozzáállást tanúsítson a nemzetközi kérdésekben.³⁰ Összességében szeretne volna tovább

folytatni azt az utat, amelyre az elődjei léptek, és a hazájának minél nagyobb presztízst kívánt elérni a nemzetközi politikában. Algéria egyes régiók vezetőjeként határozta meg magát, és így Bendzsedíd a regionális politikára helyezte a hangsúlyt a kormányzati intézkedései során, hogy növelje az ország kétoldalú és multilaterális együttműködési lehetőségeit. Az ő elnöksége idején történt – a térség államaival együttműködésben – az Arab Magreb Unió (*Union du Maghreb Arabe*, UMA)³¹ 1989-es megalapítása is.³²

Bendzsedídnek azonban – balszerencséjére – egy olyan korszakban kellett befejeznie a szocialista eszméktől fűtött elnöki ténykedését, amikor a világpolitikai történések – a Szovjetunió felbomlása – károsan hatottak Algír diplomáciai potenciáljára,³³ ráadásul az iszlamista erők rendkívüli mértékben megerősödtek az országban, majd az 1990-es évekre kaotikus állapotokat idéztek elő.³⁴ Nemcsak Algéria belső helyzetét nehezítették meg, hanem a nemzetközi megítélésén is jelentősen rontottak. Miután 1991-ben az iszlamisták fő pártja, az Iszlám Megmentési Front (*Front islamique du salut*, FIS) majdnem hatalomra került, Bendzsedídnek le kellett mondania, és a hadsereg vette kezébe az irányítást. Ezzel megkezdődött Algéria „fekete évtizede” (*Black Decade*),³⁵ amelynek során iszlamista fegyveresek terrorcselekmények tucatjait követték el az országban. Egy újabb ideiglenes elnökség után Liamine Zérualt (Liamine Zeroual, 1995–1999) választották meg, aki azonban nagyrészt tehetetlenül nézte a vérontást: gyengekezű vezetőnek bizonyult, aki nem tudott rendet teremteni az eldurvult politikai helyzetben.³⁶ Az iszlamisták ellen fellépő politikusok, illetve katonák közül érdemes kiemelni a hírszerzési igazgatót, Mohamed Lamine Médiène-t, *alias* Taufík (Toufik) tábornokot), továbbá Hálid Nezzár (Khaled Nezzar) védelmi minisztert és Mohamed Lamari vezérkari főnököt. Míg ők a terroristák elleni kemény fellépés hívei voltak, addig mások tárgyalások révén akarták rendezni a helyzetet: közéjük tartozott Zérual is.³⁷ A „fekete évtizedben” Algéria külpolitikai téren sokat veszített a jelentőségéből, és a diplomáciai aktivitás hiánya jellemezte, hiszen teljesen lefoglalta a belső problémák megoldása. A vezetők törekvése abban merült ki, hogy megőrizték az ország korábbi nemzetközi hírnevét.³⁸

A jelenkori Algéria talán legnagyobb hatású vezetőjének a korábbi külügyminiszter, Abdel-Azíz Buteflíka (Abdelaziz Bouteflika, 1999–2019) nevezhető, aki már egy sokkal szerencsésebb időszakban került hatalomra. Jelentős diplomáciai tapasztalat birtokában Buteflíka célul tűzte ki Algéria korábbi külpolitikai befolyásának a helyreállítását. Már a hivatalba lépése elején 32 hivatalos látogatást tett, hogy Algéria jó hírnevét visszaszerezze és a diplomáciai kapcsolatokat felelevenítse, megerősítse, de más eszközökkel is igyekezett a hazája nemzetközi elfogadottságát növelni.³⁹

A törekvéseit segítette, hogy 1999 júliusában az ország adhatott ott-hont az akkor 42 afrikai államot tömörítő Afrikai Egységszervezet (*Organization of African Unity*, OAU) csúcstalálkozójának. Az elnök kihasználta a találkozó által kínáló esélyt, hogy Algéria ismét a régió egyik legfontosabb szereplője lehessen. Nigéria és a Dél-afrikai Köztársaság vezetőjével együtt létrehozta az Új Partnerség Afrika Fejlődéséért (*New Partnership for Africa's Development*, NEPAD) nevű szervezetet, amelynek célja a regionális együttműködés és a külpolitikai mozgástér szélesítésének az elősegítése volt. Buteflíka a 2001. szeptember 11-i terrorista merénylet után az Amerikai Egyesült Államokkal és a NATO-val is szorosabbra fűzte hazája kapcsolatát, s Algéria több, velük közös hadgyakorlaton is részt vett, sőt a nemzetközi terrorizmus elleni harc egyik fontos bástyájává vált. A 2000-es évektől Buteflíka részt vállalt a szervezet által 1994-ben elindított Mediterrán Párbeszéd nevű programban, így kiterjesztette a lehetőségeit az északabbra fekvő (azaz európai) régiókra is.⁴⁰ Algéria a nemzetközi szervezetekben való részvétele mellett a regionális konfliktusok rendezését célzó diplomáciai tevékenységét is igyekezett bővíteni. Az egyik fő eredménye az Etiópia és Eritrea közötti viszály rendezése volt: 2000. december 12-én az általa vezetett béketárgyalások eredményeseknek bizonyultak, és a két hadviselő fél békét kötött. Az országnak a nemzetközi biztonsági helyzet javítása melletti elkötelezettségét mutatta az a tény, hogy 2002. szeptember 11–14. között a nemzetközi terrorizmusellenes konferenciát is ott rendezték meg.⁴¹

A 2000-es évek közepétől Buteflíka egyre jobban megszilárdította a hatalmát, amit a biztonsági szervezetek és azok vezetője, Ahmed Gaid Szaláh (Ahmed Gaid Salah) tábornok biztosított számára. A rendalapú, erősen szabályozott berendezkedésnek magas ára volt (és van jelenleg is): Algériában az emberi jogok érvényesülése és a demokrácia megvalósulása kisebb-nagyobb akadályokba ütközik, amelyek megoldására még minden valószínűség szerint hosszabb ideig kell várni.⁴² A „fekete évtized” alatt kialakult válságos belső helyzetet sikeresen konszolidálta, stabilitást vitt az országba. Mivel a külpolitikát is központi identitáselemként kezelte, az ország 2005-től tagja lett a transzszaharai terrorizmus elleni partnerségnek (*Trans-Sahara Counterterrorism Partnership*, TSCTP),⁴³ és szerepet vállalt a 2012-es mali konfliktus lezárását célzó tárgyalásokban is, így nagyban hozzájárult a kontinensen a béke megőrzéséhez és a helyi konfliktusoknak az afrikaiak által történő megoldásához is, s ezzel tovább erősítette a be nem avatkozás melletti elkötelezettségét.⁴⁴

Buteflíkánál azonban 2008-ben hasnyálmirigyrákot diagnosztizáltak, majd 2013-ban szívinfarktust kapott. Utána már nehezen tudott megjeleni a nyilvánosság előtt, sokszor csak üzeneteket küldött a népének. Eközben az általa fémjelzett rendszerben mindennapossá vált a nepotizmus és a

korruptió, így a helyzete egyre nehezebb lett. A népszerűtlenségét mutatja, hogy az algériai „arab tavaszt” az váltotta ki, hogy indulni akart a 2019-es választásokon is. Ezt már nem bírta tétlenül nézni az algériai nép, sokan az utcára vonultak, és a tiltakozások a *Hirák* (Hirak), azaz „Mozgalom” nevet viselő felkelésbe torkolltak.⁴⁵ A forradalmat végül a katonaság segítségével sikerült leverniük az állami szerveknek, azonban Buteflíkát már nem hagyták újraindulni az elnökválasztáson.⁴⁶

Érdemes néhány szót ejteni a Hirákról, amely tulajdonképpen az Algériában korábban elmaradt „arab tavasz” utólagos kibontakozása volt. Habár a közvetlen kiváltó okának Buteflika újraválasztási ambíciója tekinthető, a lázadásnak azonban mélyebb társadalmi gyökerei is voltak: az igazságtalan szociális rendszer, az elharapódzó korrupció és a gazdasági nehézségek egyaránt közrejátszottak abban, hogy a rövid ideig tartó, többnyire békés tömegek vonulását jelentő esemény valódi nyomásgyakorlássá vált, és bizonyos változásokat mindenképpen eredményezett – még ha nem is volt olyan földrengésszerű hatása, mint más afrikai és közel-keleti országokban (pl. Tunézia, Egyiptom, Líbia).⁴⁷

2019 óta Abdel-Madzsid Tebbún (Abdelmadjid Tebboune) Algéria elnöke, aki elődje külpolitikai törekvései folytatásaként az ország regionális és nemzetközi diplomáciai szerepének az erősítésére törekszik. Igyekszik a függetlenség elnyerése utáni aranykor diplomáciai erényeit megőrizni, a korábbi, túlságosan merev elveket, ideológiai doktrínákat megreformálni és a modernkori nemzetközi politikai helyzethez igazítani. Tebbún számára már nemcsak a terrorizmussal szembeni globális harc megsegítése a fontos, hanem a hazáját kevésbé érintő, de a régiót nagyon is a hatása alatt tartó radikális iszlamizmus elleni nemzetközi fellépés is. Az al-Káida helyi szervezetei és az utánuk megjelent Iszlám Állam (*Islamic State*, IS) afrikai csoportjai ugyanis a Száhel-övezetben és a kontinens északi részén is jelentős teret nyertek. A líbiai polgárháború, a mali konfliktus és a viszályoktól sújtott többi ország és régió szintén sok fejtörést okoz az algériai vezetésnek, amely az utóbbi időkben a békefenntartásban és a nemzetközi mediációban is komoly szerepet vállal. Emellett az országnak meg kell birkóznia a regionális riválisok (Marokkó, Tunézia, Egyiptom, Szaúd-Arábia, Egyesült Arab Emírségek) és a globális nagyhatalmak – az USA, Oroszország, Kína és Európa – befolyásával és érdekérvényesítési törekvéseivel is.⁴⁸

Az algériai kül- és energiapolitika alapjai és regionális dimenziói

Az algériai külpolitika alapvetései

Ahogy a bevezetőben arról már szó volt, az algériai külpolitikai alapelvek tulajdonképpen a mai napig konzisztens módon határozzák meg az ország diplomáciáját. A függetlenség kivívásához vezető, hosszú polgárháborús időszak során a társadalomban kialakult egy olyan értékrend, amely később jelentősen befolyásolta a kormány által hivatalosan meghirdetett külpolitikai álláspontokat. Mivel Algéria a francia gyarmati státuszból való teljes felszabadulást csak hosszas küzdelem árán érte el, természetes, hogy a lakosság a nemzeti függetlenségi mozgalmak és az önrendelkezés elkötelezett hívévé vált,⁴⁹ emellett elkötelezett a stabil bilaterális kapcsolatok kialakítása iránt.

Algériának kezdettől fogva a be nem avatkozás az egyik legerősebb külpolitikai alapelve: az ország nem vet be katonai erőt más ellen, és a külföldi hatalmaknak a helyi konfliktusos helyzetek rendezésében való részvételét is elítéli. A nemzetközi politikában ezért a békés megoldásokat támogatja, és lehetőség szerint maga is részt vesz regionális viszályok mediációjában. Erre jó példa a 2012-es mali konfliktus békekötéshez vezető ideiglenes rendezése és a 2011 utáni líbiai helyzet megoldására tett több közvetítői kísérlet is. Tiltakozik a fegyverek alkalmazása és proliferációja ellen, s a konfliktusokba való agresszív katonai beavatkozás lehetőségét is igyekszik visszaszorítani. Ezért támogatja a diplomáciai megoldásokat, a közvetítéses, harcmentes rendezést, a véráldozat elkerülését,⁵⁰ Algír ugyanakkor azt is elvárja, hogy az általa védett országok is tartózkodjanak az algériai belső konfliktusok minősítésétől és az azokba történő beavatkozástól,⁵¹ továbbá elveti a külső hatalmak algériai szerepvállalásának a lehetőségét – pl. nem járul hozzá idegen katonai bázisok építéséhez, és nem engedélyezi más országok légierije számára a légtere használatát. 2026 szeptemberében például Algéria lezárta a légterét az összes egyesült arab emírségekbeli civil és katonai repülőjárat elől, amivel az idegen erőkkel szembeni protekcionista politikáját kívánta tovább erősíteni.⁵²

Algéria katonai és biztonságpolitikai ambíciója továbbá a határvédelmének a folyamatos erősítése és az állam belső stabilitásának a megőrzése. Ennek napjainkban az ország déli határszakaszain van különös jelentősége, mivel a nemzetközi terrorizmus egyre inkább olyan észak- és közép-afrikai területekre tevődik át, ahol instabil államalakulatok találhatók, és ez Algéria biztonságára közvetlen veszélyt jelent.⁵³

Az algériai külpolitika regionális dimenziói

Az arab kapcsolatok

Algéria több szempontból is fontos regionális szerepet tölt be: jelentős gazdasági és politikai súllyal rendelkező arab ország, amelynek a geopolitikai és a nyelvi adottságai nemcsak Észak-Afrikában, a Magreben belül, hanem az arab országok közösségében (a 21+1 tagú Arab Államok Ligájában), de még az Iránnal, Törökországgal és Izraellel együtt 25 tagú Közel-Kelet és Észak-Afrika (*Middle East and North Africa*, MENA) államaiban is kiemelkedő szerepet és befolyást biztosítanak. Mivel az arab országokkal szoros szövetséget épített ki, az általuk képviselt közös álláspontok és politikai ügyek Algéria külpolitikai céljaira is alapvető hatással vannak. Talán a legfontosabb kérdés e tekintetben Palesztina és a palesztin nép helyzete, amelyet a többi arab állammal együtt Algéria is igyekszik felkarolni.⁵⁴

Algéria arab identitása már jóval a függetlenség kivívása előtt kialakult, de tényleges, nemzeti összetartó erővé az után vált, hogy az ország leszakadt a francia gyarmatbirodalomról, illetve önálló alkotmányt és törvényeket fogalmazott meg. A származás mellett összetartó erőnek számított az arab nyelv és a kulturális identitástudat is, amely társadalmi és politikai kötőszövetet alkot az egymáshoz közel elhelyezkedő és hasonló azonosságtudattal rendelkező országok között. Algéria e tágabb politikai közösség tagjaként maga is meghatározó szerepet tulajdonít a származási és nyelvi rokonságának, és a gazdasági-politikai jelentősége, valamint a pacifista külpolitikája alapján elért súlyához méltó helyre tart igényt az összetartó arab országok körében.⁵⁵ Már korábban is annyira fontosnak tartotta az arab identitását, hogy a függetlenné válását követően – 1962. augusztus 16-án – tagja lett a világ összes arab nyelvű és kultúrájú államát tömörítő Arab Ligának is. A palesztinkérdés mellett más, arab vonatkozású ügyekben is igyekszik az érintett országok segítségére lenni: így Libanon, Szíria, Jemen és Irak támogatása mellett a Perzsa-öböl menti államokkal való együttműködés kiszélesítésére is tett erőfeszítéseket. Ugyanakkor a nemzetközi kapcsolatok ápolására is jutott energiája: 1973-ban, a jom kippuri (másképpen a negyedik arab–izraeli) háború után Algériában tartották az arab csúcst, majd az első intifáda alatt, 1988 novemberében, a Palesztin Nemzeti Tanács ülését is (amelyen elfogadták az ENSZ BT vonatkozó határozatait). E jelentős diplomáciai események megszervezése is azt bizonyította, hogy Algéria fontos tagja az arab országok közösségének, s annak a világrendben betöltött súlya növelésén fáradozik.⁵⁶

Az iszlám előretörése

Algéria az arab identitása mellett nagy hangsúlyt fektet a vallási hovatartozására is: az iszlám mint meghatározó kulturális és társadalmi közeg, szerves részét képezi az ország társadalmi azonosságtudatának. Ezt a kiemelkedő szerepet bizonyítja az Iszlám Konferencia Szervezetében (*Organization of Islamic Conference*, OIC) való tagsága is. A vallási közösségi érzület miatt számos muszlim témájú nemzetközi ügyet felkarolt: például elítélte a Mohamed prófétát kigúnyoló 2008-as dán karikatúrákat, de állást foglalt Jeruzsálem vallási hovatartozásának a kérdésében is.⁵⁷ Az iszlám Algéria számára civilizációs és kulturális ügy is, ezért a Koránt és a vallási útmutatásokat a közoktatásban és a felsőoktatásban is tanítják, a mindennapi életben pedig azok követendő példaként szolgálnak a társadalom számára. A vallás emellett olyan azonosságtudatot jelent, amely a nyugati hatásokkal szemben is erősíteni tudja a nemzeti közösség összetartozását és egységét.⁵⁸

Az afrikai dimenzió

Algéria külpolitikájának az arab és a muszlim identitás erősítése mellett fontos célkitűzése az Észak-Afrika, sőt egész Afrika meghatározó diplomáciai tényezőjévé válás is. A gazdasági, kulturális és földrajzi adottságai révén kivívott regionális szerepe olyan kulcspozícióba emelte, hogy egyaránt képes Afrika és Európa felé hidat képezni. Az afrikai befolyása eseteként még az arab országokban elértével is vetekszik, ezért az mindenképpen fontos dimenziója az algériai külpolitikának.⁵⁹

A nemzetközi kapcsolatainak alakítása során igyekszik úgy irányítani a politikáját, hogy a kontinens délebbi országaira is minél nagyobb hatást tudjon gyakorolni, és így Észak-Afrikán kívül a Száhel-övezetre is kiterjeszthesse a diplomáciai érdekérvényesítését. Ennek érdekében (is) lett az Afrikai Unió egyik alapító tagja, vállal szerepet az afrikai közösségekben, és – mint az korábban szóba került – alapította meg a Dél-afrikai Köztársasággal és Nigériával közösen a NEPAD-ot. Algéria más szervezetekbe és vállalatokba is fektetett pénzt és energiát: például közreműködött az Afrikai Gazdasági Fejlesztési Arab Bank (*Arab Bank for Economic Development in Africa*) 1974-es egyiptomi megalapításában, és a CAERT (*Centre Africain d'Études et de Recherche sur le Terrorisme*) alapítójaként a tudományos Afrika-kutatás támogatója is. Az említettek mellett más kulturális, illetve tudományos intézet és szervezetek megalapítása is fűződik, a nevéhez amelyekkel a célja az afrikai közösségi és társadalmi kohézió erősítése.⁶⁰ Napjainkra pedig az egész kontinens fontossá vált számára, és ott is szeretne vezető, de legalábbis meghatározó diplomáciai pozíciót szerezni magának.

Az algíri diplomácia a szervezeti tagságokon kívül más módokon is az afrikai népek társadalmi-kulturális-gazdasági érdekei mellett foglal állást, és az erőforrásai révén igyekszik elősegíteni a harmadik világ afrikai országainak a sokrétű fejlődését. Már korábban is részt vállalt az Afrikában kialakult konfliktusok elsimításában: mind az 1990-as évekbeli tuareglázadások megállításában, mind a 2012-es mali válság rendezésében nélkülözhetetlen szerepet töltött be.⁶¹

A mediterrán erőter és az energiatartalékok fontossága

Algéria az említetteken kívül még egy régióban fejt ki jelentős kül- és energiapolitikai aktivitást: az Afrikától északra található Mediterráneumban, ahol mindig is prominens szerepe volt. Az Afrika, Európa és Ázsia találkozási pontját alkotó térség voltaképpen nem hatalmas terület, mégis rendkívüli súllyal bír. Energiatranszferek színhelye, biztonsági térségek közötti ütközőpont, gazdasági és energetikai üttöér, egy szóval a földrajzi és politikai észak, dél és kelet közötti összekötő kapocs. A mediterrán régiónak is megvannak a maga kulturális-társadalmi sajátosságai, amelyek nem kevésbé sokfélék, mint az afrikaiak, ráadásul az egyes nagyhatalmak közötti versengések ott is megmutatkoznak.

A legfontosabb konfliktusos ügyek közé tartozik az arab és muszlim világ által kiemelkedő fontosságúnak tartott palesztinkérdés, a líbiai válság, a ciprusi helyzet és a görög–török ellentét, a Balkán számos megoldatlan konfliktusa, valamint a kicsit távolabb fekvő Száhel-országokban uralkodó radikális terrorizmus. Új fejlemény ebben a relációban, hogy a Nyugat-Szaharával összefüggő viták miatt nemrég a spanyol–algériai kapcsolatok is megromlottak.⁶² A sok diplomáciai ellentét a régiót hektikussá, de geopolitikai és biztonságpolitikai szempontból nagyon is hangsúlyossá teszi, így az Algéria számára is relevánsnak számít, ezért a lehető legnagyobb figyelmet fordítja rá. A Mediterráneum instabil konfliktusokban is bővelkedik: az élelmiszerbiztonság, a klímaváltozás és a humanitárius válságok rendre krízishelyzeteket teremtenek, és a nemzetközi (illegális) migráció egyik legproblematisabb útvonala is a területén vezet keresztül. Algéria számára így gazdaságilag, politikailag és diplomáciai téren is alapvető jelentőségű területről van szó.⁶³

Az ország diplomáciai jelentőségét tovább növeli a jelenlegi globális energiaválság: az olaj- és gázkészletét ugyanis e régióban tudja közvetlenül és a legnagyobb haszonnal értékesíteni, és már az orosz–ukrán háború kitörése előtt is a harmadik helyen állt – Oroszország és Norvégia után – az Európába gázt szállító országok ranglistáján.⁶⁴ Az oroszokat sújtó korlátozások miatt a térségbe irányuló energiakivitele pedig egyre nagyobb arányúvá vált, ami a kitermelői kapacitásai növelésére, új lelőhelyek feltárására és modern

technológiák alkalmazására kényszerítette. Mind több európai országgal és céggel kötött bilaterális egyezményeket, és a geopolitikailag előnyös helyzetét is igyekezett újragondolni, hiszen éppen az egyébként szövetségesnek tartott Oroszország gazdasági pozícióit vette át bizonyos mértékben.⁶⁵ Az energiaexport növekedésével párhuzamosan azt is felismerte, hogy az Európával kiépíthető strukturális együttműködés további előnyök forrása is lehet, ezért a bilaterális kapcsolatokban a termékek mennyiségi növelése és minőségi javítása mellett az infrastrukturális beruházások is egyre jelentősebb hangsúlyt kapnak.⁶⁶ A számára kedvező geopolitikai fordulat és a fellendülő export jótékony hatással van a belső politikai stabilitásra és a társadalmi békére is, ami szintén hozzájárul Algéria külpolitikai szerepvállalásának a hitelességéhez. Mindezek a tényezők a nyugati orientáció viszonylagos térnyerését eredményezik algériai külpolitikában, és pozitív irányba mozdítják el az ország nemzetközi megítélését.⁶⁷

Algéria kapcsolata a Magreb országaival

Marokkó

Algéria és Marokkó viszonya nem mondható zökkenőmentesnek: gyakorlatilag a függetlenségük elnyerése óta (1962 és 1956) különböző intenzitású, de folyamatos konfliktusban állnak egymással. A Magrebben is versenytűzés zajlik a domináns pozícióért, és a két állam a többihez képest erőfölénnyel rendelkezik.

Marokkó Algéria nyugat-afrikai térnyerése miatt aggódik, mivel a térséget a saját érdekszférájának tekinti, miközben Algír is szeretné az ottani befolyási övezetét megtartani, illetve növelni.⁶⁸ Már az algériai függetlenségi harcok után, 1963 októberében jelentős konfliktus alakult ki a két ország között, és a korábban említett, egyik félnek sem győzelmet hozó, rövid katonai incidenst, az ún. homokháborút követően folyamatossá vált a diplomáciai konfrontáció. De máig rendezetlen problémaforrást jelent Nyugat-Szahara is: míg Rabat igényt tart a területre, addig az egyik szaharai népcsoport, a szahrávik mozgalma a függetlenség elérésére törekszik, és Algír határozottan támogatja őket. Ezt támasztja alá, hogy a Szaharai Arab Demokratikus Köztársaság (*Sahrawi Arab Democratic Republic*, SADR) kormánya az algériai Tinduf városában működik, és a hazájukból a marokkóiak által elűldözött szahrávik menekülttáborai is ott találhatóak.⁶⁹

A két ország rivalizálásban szerepet játszik az eltérő irányú diplomáciai beágyazottságuk is: míg Algéria a hidegháború óta inkább a szovjet/ orosz érdekszférával áll szorosabb kapcsolatban, addig Marokkó hagyományosan a nyugati szövetségeseivel (USA, Franciaország) alkot

partnerséget. Donald Trump amerikai elnök első elnöksége alatt tovább éleződött a helyzet, ugyanis Washington úgy látta helyesnek, ha Marokkó mellé áll a nyugat-szaharai konfliktusban. Mindazonáltal nem ingyen tette: Rabatnak a területi igényei elismeréséért cserébe fel kellett vennie a diplomáciai kapcsolatokat Izraellel.

A döntés nagyon komoly felháborodást váltott ki Algériában, azonban még nem volt vége az ország vesszőfutásának, mivel 2022-ben Spanyolország is elismerte Marokkónak a Nyugat-Szahara feletti fennhatóságát. Ennek nyomán a magrebi gázszállításban is problémák merültek fel, ugyanis Algéria válaszul elzárta a Marokkón is áthaladó Magreb–Európa-, más néven a Pedro Durán Farell gázvezetékét (*Gas Pipeline Pedro Durán Farell*, GPDF), ami jelentős ellátási gondokat okozott a szomszédos államnak. Egy újabb konfliktust váltott ki az az eset, amikor egy, a nyugat-szaharai területen áthaladó algériai kereskedelmi konvojt megtámadott a helyi függetlenségi mozgalom (a Polisario Front), és Algír a marokkóiakat tartotta felelősnek az incidensért. Bizonyíték híján az ügy elhalt, azonban jól mutatta a két ország tartósan feszült viszonyát,⁷⁰ és Nyugat-Szahara ügye alapvető konfliktusforrás maradt Algéria és Marokkó között.⁷¹

További feszültséget gerjesztett egy kémbotrány is: kiszivárgott információk szerint ugyanis a marokkóiak hatezer algériai állampolgárt figyeltek meg a Pegasus kémprogram segítségével, miközben az ott élő kabiloknak is támogatást nyújtottak. Algír erre visszahívta a nagykövétét, és megszakította a diplomáciai kapcsolatokat Rabattal, majd 2021-ben még az ország légterét is lezárta a riválisa repülői előtt. Rabat és Algír között a mai napig fennmaradt a feszültség: a két ország regionális rivalizálása mellett Algéria a Magreb–Európa-gázvezetékét sem hajlandó megnyitni a szomszédja számára; a kapcsolatok javulásáig így minden bizonnyal több időre lesz szükség.⁷²

Tunézia

Habár Tunézia a méretéből és a geopolitikai jelentőségéből adódóan Marokkónál kisebb befolyással bír a Magrebben, mindazonáltal a regionális vezető szerepre törekvő államok számára elengedhetetlen, hogy jó viszonyt ápoljanak vele. Algéria szempontjából is stratégiai jelentőségű a két ország kapcsolata. A nemzetbiztonsága tekintetében fontos feladatot jelent a gazdasági nehézségekkel küzdő szomszédos állam belső stabilitásának a megerősítése, mivel a dzsihadizmus és terrorizmus a 2010-es évek közepétől főként a Tunéziától keletre fekvő Líbiából érkezik Algéria felé, ezért folyamatosan védenie kell a határait. Ráadásul az erőskezdő, világiasabb szemléletű vezetők hatalomra kerülését támogató Algéria számára új helyzet állt elő,

amikor az első demokratikus választáson, 2011 októberében, az iszlamista erők jutottak hatalomra Tunéziában. A mérsékelt iszlamista irányvonalat képviselő Ennahda győzelme kisebb aggodalmat keltett az algíri vezetésben, mert jól emlékeztek még arra, amikor az 1990-es években iszlamista terrorhullám söpört végig a saját hazájukon, és azt csak nagy nehézségek árán tudták leverni. Mivel a radikális iszlámot jelenleg sikerül kézben tartania Tunisznak, így a szerepük csak mérsékelt gondot okoz.⁷³ Algéria a jószomszédi viszonyt és Tunézia stabilitását más módon is igyekszik elősegíteni: 150 millió dolláros fejlesztési hitelt nyújtott az ország gazdasági fejlesztéséhez.⁷⁴

Líbia

Algéria számára az egyik legnehezebben kezelhető partner Líbia, mivel a 2011-es NATO- hadművelet után, illetve Muammar al-Kaddáfi (Moammer Kadhafi) halálával káosz lett úrrá a keleti szomszédjában. 2014-ig még egyfajta átmeneti kormány volt hatalmon ugyan, utána azonban két részre szakadt az ország, és kis csoportok harcoltak egymás ellen a folyamatos polgárháborús helyzetben. Algéria a külpolitikai elveinek megfelelően kimaradt a harcokból, és a NATO-alakulatok líbiai bevetését is ellenezte. A korábban a líbiai hadseregben harcolt tuaregeknek egy jelentős része viszont akkoriban menekült át Maliba, és nagymértékben hozzájárultak az ottani konfliktus kialakulásához. Mivel Algír a diplomáciai megoldás híve, közvetítői szerepet vállalt, és igyekezett a felek békés kiegyezését elérni, ezért mind a saját, mind a külföldi fegyveres erők bevetését elvetette.⁷⁵ Ez mindig is az egyik fő rendezési eszköze volt, és szívesebben hagyatkozott az ENSZ-szel való párbeszédre, a líbiai felek meghallgatására, valamint a regionális és a nemzetközi megoldások hangsúlyozására. Esetenként a gazdasági, a pénzügyi vagy a kereskedelmi szektorok közötti együttműködést is fel tudta használni a riválisok álláspontjainak a közelítésére, és a biztonsági kérdésekben is a szövetségkötés jelentőségét hangsúlyozta: például a terrorizmusellenes stratégiák közös egyeztetése, a határvédelem kiszélesítése és az energiabiztonság együttes felügyelete is hasznos lépésnek bizonyult a líbiai agresszió visszaszorítása terén.⁷⁶

Algéria és a Száhel-övezet

Mali

Algéria számára a Száhel-övezetben folytatott diplomácia geostratégiai szempontból igen fontos volt, hiszen annak az északi határán helyezkedik el. Az Észak-Afrika és a Száhel-övezet területén szétszórta élő tuareg népcsoportok mindig is veszélyforrást jelentettek az egyes országokban, mivel a hontalanságuk és a harcias természetük folyamatos instabilitást okozott, és a függetlenségüket is már sokszor megpróbálták kivívni – felkelések útján. A tuaregek mozgolódásai az 1960-as években kezdődtek, Algéria függetlenségének a kikiáltása idején. Az ország, amely éppen lerázta magáról a gyarmati igát, lelkesen vetette bele magát a diplomáciai tevékenységbe, és a rendszeresen előfordult konfliktusok során a harcoló felek között közvetítői szerepet vállalt. Az eleinte kisebb méretű lázadások helyett a 2000-es évekre új helyzet állt elő: a nacionalista tuaregek mellett Észak-Afrika és a Száhel-övezet területén fokozatosan megjelentek az al-Káidáról leszakadt radikális terrorszervezetek.

Az igazi gondok azonban 2012-ben kezdődtek, amikor az összeomlott Líbiából jelentős számú tuareg zsoldos érkezett Maliba, ahol éppen egy puccs zajlott, és terroristák is tevékenykedtek a területen. A káoszból egy nagy felkelés bontakozott ki, amelynek során a tuareg csoportok csatlakoztak a mali terrorszervezetekhez, és együtt igyekeztek elfoglalni az ország északi régióit – egészen addig, amíg a franciák közbe nem léptek, és 2013-ban, a Szervál művelet keretében el nem fojtották a lázadásokat (bár azok egyes északi és keleti régiókban még sokáig folytatódtak). A vitatott eredményű Szervál után a Barkhane művelet következett, amelynek már sokkal nagyobb volt a hatásköre, így a francia katonák a főként a határ melletti vidékre menekült iszlamista erőkkkel szemben is viszonylag sikeresen tudtak fellépni.⁷⁷ Algéria a külpolitikai doktrínájának megfelelően ebben a konfliktusban is az állam szuverenitását és a belső egység megőrzését támogatta.⁷⁸ A képviselői terrorizmusellenes erőfeszítéseket tettek: egyrészt leültek a partnerekkel tárgyalni, megvizsgálták a Maliban élő tuaregek gazdasági és társadalmi beilleszkedésének a lehetőségét, másrészt a katonai kiképzéshez szükséges szakmai segítséget ajánlottak fel a mali katonaságnak és a kormányerőknek. A konfliktus során szinte végig szerepet vállaltak az algériaiak, olyan szervezetekkel együttműködésben, mint az ENSZ, az Európai Unió, az Afrikai Unió és az OIC. Végül a törekvéseik legalább időlegesen eredményre vezettek, amikor a felek 2015-ben megkötötték az algíri békemegállapodást.⁷⁹ A stagnáló, gyenge biztonsági helyzetű Maliban 2020-ban és 2021-ben is puccs zajlott le. Az új

kormányok biztonsági támogatás iránti igényének, valamint a saját afrikai regionális ambícióiknak megfelelően Oroszország a Wagner-csoport (2023 óta Afrika-hadtest) segítségével igyekezett területet és befolyást szerezni az országban. A koncessziók és a biztonsági szerződések révén, illetve a mali kormány és a helyi kereskedelmi létesítmények támogatásával maga is komoly gazdasági és katonai szerephez jutott.⁸⁰ Az orosz jelenlét és terrorizmusellenes harc meghatározó eseménye volt a 2023-as kidali offenzíva, amelynek során az Afrika-hadtest egységei a mali erővel közösen visszafoglalták Kidal városát, és így a főbb mali városok újra állami fennhatóság alá kerültek, s egy átmeneti, instabilnak nevezhető egység jött létre az országban.⁸¹

Niger

Algéria a Száhel-övezet országai közül az instabil gazdasági és politikai rendszerű Nigerrel is határos, ezért hagyományosan szoros diplomáciai kapcsolatokat ápol vele. A térség többi országához hasonlóan Nigerben is folyamatosan labilis a biztonsági helyzet, s ennek a következménye volt az Abder-Rahmán Tsiani (Abdourahamane Tiani) erői által kirobbantott 2023-as katonai puccs és a korábbi elnök, Mohamed Bazúm (Mohamed Bazoum) leváltása is. Miközben a gazdaság szétesett, elkeseredett küzdelem zajlott az országban, s a francia katonákat kiűzték, így viszont minimálisra csökkent a terrorizmus ellen bevethető erők nagysága. Algír rögtön felismerte a közvetítési lehetőséget, és felkínálta a segítségét Niameynek, amely azt elfogadta, és a mediáció több-kevesebb sikerrel megkezdődött. A be nem avatkozás elvének pártfogója számára nagy kihívást jelentett, hogy Nigernek segítsen önerőből talpra állni. Az ott uralkodó franciaellenes érzelmek miatt a nyugati beavatkozást – legalábbis ideiglenesen – megakadályozta, de a keleti, illetve az orosz befolyásszerzés (az Afrika-hadtest) megállításához már nem volt elég ereje, így a béketeremtő politikája eddig felemásra sikerült.⁸² Algéria számára nemcsak egy diplomáciai szempontból jó döntés az említett államok megsegítése, hanem legalább annyira a kötelessége is, tekintettel a jelentős biztonság- és katonapolitikai súlyára. A Száhel és Észak-Afrika, valamint Európa között betöltött meghatározó szerepe miatt nem engedheti meg magának, hogy a környezetében eluralkodjon a politikai és biztonsági instabilitás.⁸³

Algéria kül- és energiapolitikája nagyhatalmi perspektívában

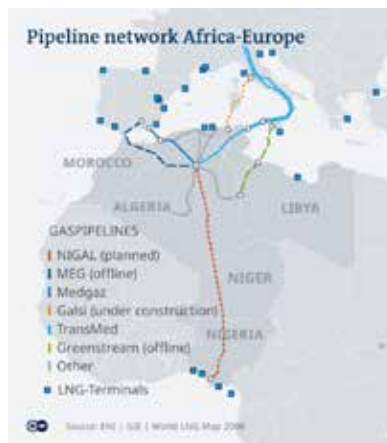
Az Európai Unió (Franciaország és Olaszország)

Az Európai Unió és Algéria között több megbeszélés is zajlott – 1994-ben, 1997-ben, majd 2000-ben –, mielőtt a 18 körös tanácskozás végén az EU hajlandó lett Algír terrorellenes stratégiáját megfelelőnek minősíteni. Így a terrorizmusfogalom⁸⁴ használhatóságát a korábbi, kizárólag Európára történt korlátozása helyett már az egész világra kiterjesztették. A 2001. szeptember 11-e utáni terrorellenes háborúban való algériai önkéntes részvétel pedig alapvetően megváltoztatta az ország megítélését Európában, ennek köszönhetően az északi partnereivel folytatott tárgyalásokon jobb pozícióba került.⁸⁵ Algériának az Európai Unióhoz fűződő kapcsolata mindazonáltal kevésbé mondható barátinak, mint Marokkóé, így a nyugati erőkkel hagyományosan szövetségi viszonyban levő ország több támogatást is kap.

Ugyanakkor Algéria is komoly jelentőséggel bír az EU számára, mivel több gázvezeték is az országon keresztül jut el Európába, és a manapság nagy problémát okozó menekültáradat számottevő része szintén onnan érkezik – mindez javítja a tárgyalási pozícióit az európai országokkal szemben, hiszen azoknak szükségük van a jóindulatára. További felértékelődéséhez vezet az orosz–ukrán háború, ugyanis az EU igyekszik politikailag is maga mellé állítani, és a kritikussá váló ellátási helyzetben a gázszállításaira is egyre inkább igényt tart.⁸⁶

1. ábra⁸⁷

Az Afrika és Európa közötti csővezeték-hálózat

Algéria és az Európai Unió között több vezeték is kiépült, közülük a leghosszabb a 2475 km-es, 110 millió m³/nap teljesítményű Transmed, amely Algériától Tunézián keresztül Olaszországig fut a tenger alatt, kettőnek pedig Spanyolország a célállomása. Az egyik a Marokkón áthaladó, 521 km hosszú és évi 11,6 milliárd m³ teljesítményű Magreb–Európa-gázvezeték, a másik a tengeren át közvetlen összeköttetést biztosító Medgaz, amely 1050 km hosszú, és 8 milliárd m³ az éves teljesítménye.⁸⁸ Jól látható, hogy Algéria már most is jelentős szerepet tölt be az EU gázellátásában, azonban egy verseny is megindult Algéria és Marokkó között, amelynek a tétje, hogy melyikük tud több és jobb minőségű gázt szállítani Európába. Először Algéria Nigériával közösen fogott hozzá a Transzsaharai gázvezeték (*Trans-Saharan Gas Pipeline*, TSGP) előkészületeihez, azonban Marokkó szintén a Guineai-öböl menti állammal való együttműködésben szeretne egy tengerpart melletti csővezetékét kiépíteni, amelynek a neve Nigéria–Marokkó-gázvezeték (*Nigeria–Morocco Gas Pipeline*, NMGP) lenne. Jelenleg még tart a vita az érintett országok között, de amelyikük megszerzi a nigériai gázkészlet kitermelési és Európába szállítási jogait, az a másikkal szemben jelentős előnyre tesz szert a magrebi energiacsatában.⁸⁹

Algéria és Franciaország kapcsolatára egyértelműen rányomja a bélyegét a korábbi gyarmati múlt. Hosszú ideig meglehetősen hideg volt a két ország viszonya, és csak Buteflíka uralma alatt kezdett el jelentősebben javulni, annak ellenére, hogy Valéry Giscard d'Estaing francia elnök 1975-ben Algírba, Sadli Bendzséd pedig 1983-ban Párizsba látogatott, így az új kapcsolatok megalapozása már korábban megtörtént.⁹⁰ Buteflíka szintén ellátogatott Franciaországba (2000. június 14–17-e között), és már nyugodtabb hangot ütött meg az egykori gyarmattartóval szemben, ami a diplomáciai kapcsolatok további javulását eredményezte. 2001. december 1-jén, nem sokkal a New York-i terrortámadás után, Jacques Chirac is felkereste Algériát, és a helyi kormány engedékenyebb külpolitikájának köszönhetően a kapcsolatok fejlődésnek indultak, az egyes algériai városokban nyitott francia konzulátusok pedig még inkább elősegítették a kedvező hangulatot.⁹¹ Ugyanakkor Algír versenytársnak tartja Párizst, és több területen is megvívna egymással, de főleg a Száhel kapcsán mutatkozik meg az ellenérdekeltségük. Algéria végül – a doktrínái ellenére – segített a Szervál hadműveletben, s az egységei többször is együtt harcoltak a francia alakulatokkal a térségbeli terrorizmus ellen, de a két ország továbbra is a regionális fölényért vetekszik, ami a felek közötti kihívásokkal terhelt közeljövővetít előre.⁹²

Röviddel az orosz–ukrán háború kitörése előtt – de főleg azt követően – Algéria a volt gyarmatosítója mellett Olaszországgal is egyre jobb kereskedelmi kapcsolatot alakított ki. Mario Draghi után Giorgia Meloni is tárgyal

az algériai vezetőkkel, amelynek hatására az algériai–olasz árucseréje jelentős bővülésnek indult. Mivel a két állam viszonylag közel fekszik egymáshoz, gazdaságilag is érdekelték a másik fél kiségitésében, és az Ukrajna ellen zajló háború miatt az olaszok (hasonlóan sok más európai néphez) egyre inkább igyekeznek leválni az orosz olajról, ezért az algériaiak számára ez az üzlet is jól jövedelmezővé válhat. Gondot okozhat viszont ez a közeledés az Algériával már régebb óta energetikai üzletet folytató spanyoloknak, hiszen így az olaj vagy a gáz egy nagy része már nem hozzájuk fog áramolni. Kérdés tehát, hogy mennyi marad a spanyolok számára, és Algéria bírja-e a növekvő kitermelési ütemet tartani.⁹³

Az Amerikai Egyesült Államok

Algéria és az USA mindig is partnerek voltak, bár változó intenzitással. A hidegháború vége óta az észak-afrikai ország egyoldalú oroszbarátságának a falán már megindultak a repedések, különösen a szeptember 11-i terrortámadás után, amikor is Algír a teljes körű segítségéről biztosította Amerikát. Ugyanakkor problémás ügyeik mindig is akadtak. Ilyen volt Nyugat-Szahara megítélése, a palesztinkérdés, a NATO líbiai beavatkozásának ügye. Mindenesetre a legújabb politikai események alapján úgy tűnik, Algír és Washington egyre jobb diplomáciai kapcsolatba kerül egymással, bár ezt a képet némileg beárnyékolja, hogy az USA Nyugat-Szahara ügyében Marokkó mellett kötelezte el magát.⁹⁴ Tehát Algériának a nyugati országokkal való jobb kapcsolatok kiépítésére irányuló törekvései ellenére bizonyos feszültségforrások láthatóan továbbra is fennmaradnak.⁹⁵

Oroszország

A Szovjetunió/Oroszország és Algéria a hidegháború éveitől jó gazdasági-ideológiai jellegű viszonyt ápol egymással. A 20. század második felében kialakult ideológiai szövetség mellett a későbbiekben a geopolitikai-stratégiai érdekek is arra ösztönözték a feleket, hogy többféle együttműködést is kialakítsanak. Moszkva Algériának az el nem kötelezettség mozgalmában és a függetlenedő államok autonómiatörekvéseiben játszott szerepe miatt is támogatta az országot, és a közös érdekek mentén egy hosszú távú, mély szövetség alakult ki közöttük. Algéria ezért a mai napig, ha csak teheti, az ENSZ-ben és egyéb szervezetekben is Oroszország mellett szavaz, és a különböző nemzetközi problémák megoldásában szintén segítik egymást.

Oroszország jelentős gazdasági és a legfontosabb haderőfejlesztési partnere lett Algériának. Ahogy az korábban már szóba került, a két hidegháborús nagyhatalom rivalizálása Nyugat-Szahara ügyében is tapasztalható volt,

hiszen az amerikaiak által támogatott Marokkóval szemben a szovjetek/ oroszok Algériának nyújtottak segítséget, ami tovább erősítette a kapcsolatukat. Algéria azonban a 2019-es Hírak idején nem mindig kapta meg az általa várt erősítést Oroszországtól, és amikor a BRICS-be való felvétellel próbálkozott, akkor sem érezhette Moszkvát igazán maga mögött. Összességében azonban a két fél kapcsolata továbbra is jónak és stabilnak mondható.⁹⁶ A korábbi elvi elkötelezettség és az egymásra utaltság már részben a múlté, de még mindig szívesen kereskednek egymással, és a vitás geopolitikai, gazdasági és biztonságpolitikai kérdésekben is támogatják egymást.⁹⁷ Az oroszoknak az erősödő száheli jelenléte azonban nem mindig áll Algéria érdekében. Például a Maliban harcoló (mostanában éppenséggel onnan kihátráló) Africa-hadtest olyan tekintélyt tudott elérni, amely már az algériai diplomáciai befolyást is jelentősen csökkentette.⁹⁸ Ráadásul Algéria napjainkra – ahogy az az előző fejezetekből kiderült – a nemzetközi gáz- és olajkereskedelem terén bizonyos fokig a riválisa lett Oroszországnak.

Kína

Algéria számára Kína viszonylag újszerű jelentős nemzetközi partnernek számít, de a kapcsolatuk jól illeszkedik az ázsiai nagyhatalomnak az utóbbi évtizedekre jellemző ambiciózus Afrika-politikájába. Algír – a hagyományos keleti gazdasági-politikai orientációja részeként – Oroszország mellett Kínával is jó kapcsolatot ápol, s a két hatalmat mintegy versenyezteti az algériai befolyásszerzésért.

Kínának az Afrikával kapcsolatos, gazdasági racionalizmuson alapuló, visszafogott külpolitikáját Algéria szimpátiával fogadja, azonban a gazdasági és a politikai jó viszony ellenére nem mindig egyértelmű számára, hogy mennyire bízhat meg a keleti partnerében. Peking ugyanis az észak-afrikai ország számára fontos ügyekben sokszor megkerüli a határozott állásfoglalást, és ezt Algír nehezményezi. Kína nemcsak Palesztina és Nyugat-Szahara kérdésében tartózkodott a véleménynyilvánítástól, hanem Algéria BRICS-tagságát illetően is.⁹⁹ Eközben a kulturális, oktatási és társadalmi kapcsolatok erősítése mellett arra is törekszik, hogy a kereskedelem tovább bővüljön a két ország között.

Míg Algéria olaj- és földgáztartalékai Kína szemében komoly vonzerőt jelentenek, az észak-afrikai országnak a diplomáciai közeledés közben az aktuális geopolitikai tényezőket is figyelembe kell vennie: az európai kereskedelmi kapcsolatai szorosabbá válása politikai és gazdasági tekintetben is részben ellentétes Kína érdekeivel. Algírnak ma igen összetett és felelősségteljes kül- és energiapolitikát kell folytatnia ahhoz, hogy a hagyományos keleti partnersége ellenére ne haragítsa magára a nyugati országokat

(Európát és az USA-t) sem.¹⁰⁰ Peking diplomáciájára az óvatos, de asszertív törekvések összessége jellemző, amely az ideológiai semlegesség, a szuverenitás és az el nem kötelezettség alapjaira épül. Ennek az agresszivitásnak a látszatát is kerülő, kizárólag gazdasági befolyásszerzésre törekvő külpolitikának a része a kényes kulturális, társadalmi vagy politikai ügyek kerülése, ez az oka annak, hogy más afrikai országok lakosságához hasonlóan az algériai nép is szívesen fogadja a kínaiak közeledését.¹⁰¹

Összefoglalás

Algériának a 20–21. századi történelme során a külpolitikája konzekvens elvekre épült, és az ország mindig igyekezett az alapvető értékeihez hű maradni. A függetlenségi harcából és a nemzeti öntudatra ébredéséből fakadó gyarmatosítás- és beavatkozásellenessége mellett mindmáig kitart. A MENA régió arab és muszlim öntudatú államai közül az egyik legstabilabb, legkiszámíthatóbb külpolitikát képviselte, így az állhatatossága és a közös regionális ügyekért való kiállása fontos és megbízható tényezővé tette az arab, az afrikai és a mediterrán világban. Végso soron ez a szilárd, más régiós országokéhoz képest szokatlan elvhűség juttatta el Algériát a Magreb térség domináns szerepébe. A diplomáciai elképzeléseit mindig igyekezett úgy alakítani, hogy az egyes régiók különböző azonosságtudatú népeinek megoldást kínáljon, és a kitartásának, az elkötelezettségének köszönhetően sok helyütt komoly befolyást tudott szerezni.

A környező és a távolabbi országok, regionális erők és nagyhatalmak között egyensúlyozó politikájából szinte szükségszerűen következett, hogy nemcsak a saját térségén belüli erőpróbákban múlta – és múlja – felül a riválisait, hanem egyes meghatározó nemzetközi szervezetekbe (pl. BRICS) való felvétele is napirendre került. 1958 óta az algíri külpolitika jelentősen megváltozott, és Algéria nemzetközi kapcsolatrendszere, valamint a diplomáciai szerepvállalása is fokozatosan erősödött. Mindez a geopolitikai helyzetének a felértékelődése mellett az állhatatos és értékorientált külpolitikájának tudható be. Annak ellenére, hogy bizonyos esetekben (Nyugat-Szahara vagy Palesztina ügye) nem tudta érvényre juttatni az álláspontját, összességében mégis kimondható, hogy az 1990-es évek zűrzavarából egy meghatározó és elismert, arab, afrikai, muszlim és mediterrán identitású diplomáciai középhatalommá vált. A törekvései eredményeképpen belátható közelségbe került az olyan regionális nagyhatalmak státuszához, mint Japán vagy a Dél-afrikai Köztársaság, és már a nagyhatalmaknak (USA, Oroszország és Kína) is számolniuk kell vele.

Algéria külpolitikájának egy másik rendkívül fontos támasza az energia-biztonság és -kereskedelem iránti igény. A hatalmas gáz- és olajtartalékainak

köszönhetően erős regionális szereplő, és az energiahordozók piacán is komoly szerepet tölthet be, amennyiben képessé válik arra, hogy a kereskedelmi kapcsolatait a politikai érdekeinek és a diplomáciai realitásoknak megfelelően kezelje.

Az algíri vezetésnek sikerült féken tartania a radikális iszlámot is, sőt e téren segítséget tudott nyújtani a szomszédainak és a régiójában fekvő más országoknak is. A terrorizmus veszélyének a minimalizálása és a gazdasági bevételek növekedése egyaránt hozzájárult ahhoz, hogy a sok megoldatlan társadalmi probléma (szociális egyenlőtlenségek, a fiatalok tömeges munkanélkülisége, a szabadságjogok korlátozott érvényesülése stb.) ellenére az ország politikai rendszere viszonylag stabilnak tekinthető.

Az ország elmúlt évtizedeinek a történései segítenek megválaszolni a tanulmány elején feltett legfontosabb kérdést, hogy Algéria hosszú távon is megbízható politikai és kereskedelmi partnere tud-e maradni Európának. Úgy tűnik, Algír ki akarja váltani az orosz energiaszállítások egy részét, és ezzel felelősséget visel az Európai Unió energiabiztonságáért, ugyanakkor politikailag nem kívánja elkötelezni magát a nyugati értékrend és külpolitika céljai mellett, s fenntartja, sőt fejleszti a keleti partnereivel – Oroszországgal és Kínával – való szoros kapcsolatait. Az elemzés alapján tehát óvatos visszafogottsággal kijelenthető, hogy az algériai vezetés tartósan semleges, békepárti és megbízható külpolitikája, valamint a két fél egyre szorosabb kölcsönös gazdasági függése miatt a bizalom megelőlegezhető. De ehhez szükség lehet a másik oldal (az Európai Unió) részéről is arra, hogy – a kínai külgazdasági aktivitás figyelmes elemzése és bizonyos tanulságok levonása alapján – a közös politikai érdekeket, nem pedig az eltérő értékrendet és egyéb preferenciákat hangsúlyozza a kapcsolatépítés során. Ez esetben a legtöbb geopolitikai és gazdasági területen tartósan javulhatnak az algériai–európai kapcsolatok. A politikai erőviszonyok ilyenén alakulását Oroszország és Kína nem nézi majd jó szemmel ugyan, de érdemben nem tudják megakadályozni azt, és a saját politikai-gazdasági érdekeik védelmében nem is fognak az Algériával való konfliktusok kiélezésére törekedni. Ezen a scénárión várhatóan az sem változtat érdemben, ha a globális politikai fejlemények következtében az ország külpolitikai és külgazdasági potenciálja esetleg még tovább nő, mivel a BRICS-országok – leendő – teljes jogú tagjaként és a szervezet által biztosított nemzetközi háttérrel a nyugati világgal szemben is érvényesíteni tudja majd a saját politikai és gazdasági érdekeit.

Jegyzetek

- 1 Az arab vagy közel-keleti/afrikai szavak átírásához Ligeti Lajos és Terjék József: *Keleti nevek magyar helyesírása* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1981) c. munkáját használtam fel.
- 2 Mortimer, Robert A.: „Global Economy and African Foreign Policy: The Algerian Model”, *African Studies Review*, 27., no. 1. (1984): 4. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1017/S0002020600010945>.
- 3 Kanyó András: *Versenyfutás az olajért* (Budapest: Táncsics Könyvkiadó, 1976), 137–142. o.
- 4 Szurovy Géza és Máthé Lajos: *Fények a Szaharában* (Budapest: Gondolat Kiadó, 1984), 215–223. o.
- 5 Probáld Ferenc és Szegedi Nándor: *Afrika és a Közel-Kelet gazdaságföldrajza* (Budapest: Tankönyvkiadó, 1983), 149. o.
- 6 *TheGlobalEconomy.com*, „Oil Reserves – Country Rankings”, https://www.the-globaleconomy.com/rankings/oil_reserves/ (a letöltés ideje: 2026. március 2.).
- 7 *Relief Central*, „Natural Gas – Proved Reserves”, https://relief.unboundmedicine.com/relief/view/The-World-Factbook/563807/0/Natural_gas___proved_reserves?refer=true (a letöltés ideje: 2026. március 2.).
- 8 Olaszország 2022-ben megújította Algériával a gázimportja feltételeit, és 22 milliárd helyett 31 milliárd m³ gázt fog vásárolni tőle. Így az európai import jelentősen megnövekedett. Profazio, Umberto: „Pipeline Politics: Algeria, Italy and the Great Game in North Africa”, *IRIS Observatory of the Maghreb*, https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2025/04/ObsMaghreb_2025_04_17_Pipeline_algerie_Note_EN.pdf (a letöltés ideje: 2026. szeptember 13.), 2. o.
- 9 Zoubir, Yahia H.: „Algeria’s Foreign Policy in the Post-Hirak Era”, *Middle East Council on Global Affairs*, <https://mecouncil.org/publication/algerias-foreign-policy-in-the-post-hirak-era/> (a letöltés ideje: 2026. március 6.), 5. o.
- 10 Hammou, Samia és Pairault, Thierry: „Commerçants et travailleurs chinois en Algérie” in *Chine–Algérie: une relation singulière en Afrique*, szerk. Pairault, Thierry és Talahite, Fatiha (Párizs: Riveneuve éditions, 2014), 162. o.
- 11 Ld.: J. Nagy László: *Az algériai háború, 1954–1962* (Szeged: Universitas Szeged, 2010), 11. o.
- 12 Zaghlami, Laeed: „Public Diplomacy and Soft Power in Algeria’s Foreign Policy” in *The Routledge Handbook of Soft Power*, szerk. Chitty, Naren, Ji, Li, Rawnsley, Gary D. és Hayden, Craig (Abingdon, Oxon, New York: Routledge, 2017), 326. o.
- 13 Mortimer, Robert A.: „Algerian Foreign Policy: from Revolution to National Interest”, *The Journal of North African Studies*, 20., no. 30. (2015): 1. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1080/13629387.2014.990961>.
- 14 J. Nagy László: „A szocialista kísérletől az iszlám kísértésig: a független Algéria harminc éve (1962–1992)”, *Múltunk*, 38., no. 2–3. (1993): 131–134.
- 15 J. Nagy László: „Új állam születik: Algéria, 1962”, *Külügyi Szemle*, 13., no. 3. (2014): 108, 113–116.

- 16 Pritz Helga: „A nemzet születésének algériai útja” in *Frankofón Afrika*, szerk. Brucker Balázs és Kruzslicz Péter (Szeged: SZTE Frankofón Egyetemi Központ, 2022), 128–129. o.
- 17 Az 1963-as homokháború egy kisebb konfliktus volt Algéria és Marokkó között, amely harci cselekményekig fajult. A kitörése okai között szerepelt a határkérdések problémája: a franciák által létrehozott, önkényes határvonalak nem mindig fedték le az etnikai elrendeződést, ami sértette az egyes országok elképzeléseit. Marokkó a Nagy-Marokkó-elmélet (*Allal el-Fassi*) alapján is igényt tartott jelentős nagyságú algériai területekre. A háború októbertől novemberig tartott, és a bamakói értekezlet vetett neki véget. A „nyertes”, Algéria megtarthatta a területeit, így Marokkó nem érte el a célját. Nagy Georgina: „Nemzetállamok kialakulása a Maghreb térségben. A marokkói–algériai »homokháború«”, *Mediterrán Világ*, no. 23. (2012): 129–134.
- 18 Benantar, Abdennour: „Algeria’s Security Policy: Transformations and Dilemmas in the Context of Regional Unrest and Internal *Hirāk*”, *Al-Muntaqa*, 5., no. 2. (2022): 67. Elektronikusan elérhető: <https://almuntaqa.dohainstitute.org/en/issue011/Pages/art04.aspx>; Besenyő János: *Western Sahara* (Pécs: Publikon Publishers, 2009), 68–71. o. Elektronikusan elérhető: <https://mek.oszk.hu/12900/12953/>.
- 19 Boukerboua, Ahlem: „Algerian Foreign Policy and International Reality Requirements”, *The Journal of El-Ryssala for Studies and Research in Humanities*, 9., no. 3. (2024): 34. Elektronikusan elérhető: <http://dspace.univ-khenchela.dz:4000/items/calfedbb-0a69-4592-b274-750754f947d2>.
- 20 Saddiki, Said: „Will Algerian Foreign Policy Change towards Its Neighbors in the Next Decade?”, *Moroccan Institute for Policy Analysis*, <https://mipa-institute/wp-content/uploads/2020/03/Said-Saddiki-Article-ENGLISH.pdf> (a letöltés ideje: 2026. március 2.).
- 21 Mortimer, Robert A.: „Algerian Foreign Policy in Transition” in *State and Society in Algeria*, szerk. Entelis, John P. és Naylor, Phillip C. (London, New York: Routledge, 2019), 241. o.
- 22 Uo., 2. o.
- 23 Mortimer: „Global Economy and African Foreign Policy”, 6. o.
- 24 J. Nagy László és Ferwagner Péter Ákos: „Az V. Köztársaság algériai és afrikai politikája” in *A jelenkori Franciaország II.*, szerk. Türke András István (Budapest: L’Harmattan Könyvkiadó Kft., 2021), 221. o.
- 25 Tóthné Nagy Magdolna: *Belgrádtól Delhiig* (Budapest: Kossuth Kiadó, 1984), 48–50. o.
- 26 Benantar: „Algeria’s Security Policy”, 68. o.
- 27 Besenyő János: *Participation of Hungary in African Operations between 1989–2019* (Budapest: Óbudai Egyetem, 2019), 74–76. o. Elektronikusan elérhető: https://real.mtak.hu/100069/1/dr.BesenyoJanoskonyv_teljes_WEB.pdf.
- 28 A palesztinkérdés mellett a nyugat-szaharai konfliktus a másik legmegosztóbb ügy az arab világban. A térség értékét növeli az ott található, jelentős mennyiségű foszfát. A terület ugyanúgy gyarmatosítás alatt állt, mint Marokkó, Tunézia vagy Algéria, de míg azok az ötvenes-hatvanas években felszabadultak,

- addig Nyugat-Szahara helyzete továbbra sem tisztázódott. A hovatartozásának a kérdése a mai napig vitatott: Marokkó igényt tart rá, Algéria viszont a helyi lakosok, a szahrávik függetlenségi törekvését támogatja. A helyzet rendkívül sok vitát generált az arab világban, és megnehezíti a Magreb-országok együttműködését. Lásd: Lengyel István: *A Polisario* (Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 1980), 5–6. o. A szahrávi nép felszabadulás iránti vágya 1973-ra intézményesült: megalakult a Polisario Front, és a mozgalom a mai napig a függetlenség megvalósításáért küzd. További részletek: Harkai István: „Merre tovább Polisario? Gondolatok Mohamed Abdelaziz halálának alkalmából” in *Közel Afrikához: A válságkezelés és a stabilizáció lehetőségei és kihívásai a fekete kontinensen*, szerk. Marsai Viktor és Vogel Dávid (Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2017), 25–26. o. A mozgalom harcosai gerillataktikákra építették a harcukat, amelyet inkább kevesebb, mint több sikerrel vívtak a katonai és pénzügyi fölényrel rendelkező Marokkóval szemben. A támadásaik hatékonyságát nagymértékben csökkentette a Marokkói homokfal (Berm) amelynek az építését már 1980-ban elkezdte a királyság a területei védelmére. Erről lásd: Besenyő János: „Guerrilla Operations in Western Sahara: The Polisario versus Morocco and Mauritania”, *Connections: The Quarterly Journal*, 16., no. 3. (2017): 44–45. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.11610/Connections.16.3.02>.
- 29 Mortimer: „Algerian Foreign Policy”, 2. o.
- 30 Zaghlami: „Public Diplomacy and Soft Power”, 331. o.
- 31 Az ötvenes-hatvanas évektől (a függetlenségek kivívásától) a nyolcvanas évek végéig egy társadalmi kibontakozási folyamat zajlott, amely lehetővé tette egy szoros együttműködés, az Arab Magreb Unió (*Union du Maghreb Arabe*, UMA) megszervezését. Sajnos az UMA a belső konfliktusai (nyugat-szaharai válság stb.) miatt nem tudott kiteljesedni, és bár a jelenlegi formájában nem igazán működőképes, a későbbiekre vonatkozóan ígéretes formációnak mondható. Lengyel István: *Országok az Atlasz vonzásában: A Maghreb Arab Unió esélyei* (Győr: Kairosz Kiadó, 2006), 439–440. o.
- 32 Pákozdi Nóra: „Algeria’s Strategic Position: The 21st Century’s Security Challenges and Efforts towards Regional Stabilization in Algeria” in *The Dynamics of Conflicts in Africa in the Early 21st Century*, szerk. Besenyő János és Marsai Viktor (Budapest: Dialóg Campus, 2018), 132. o.
- 33 Pákozdi Nóra: „Algéria geopolitikai jelentősége az Arab Tavasz előtt és után”, *Honvédségi Szemle*, 145., no. 3. (2017): 53. Elektronikusan elérhető: https://real.mtak.hu/124573/1/HSZ_2016_145_3_Pakozdi_Nora.pdf.
- 34 Boukhars, Anouar: „Algerian Foreign Policy in the Context of the Arab Spring”, *Carnegie Endowment for International Peace*, <https://carnegieendowment.org/posts/2013/01/algerian-foreign-policy-in-the-context-of-the-arab-spring> (a letöltés ideje: 2026. március 5.).
- 35 A „fekete évtized” során az Iszlám Üdvfront (*Front islamique du salut*, FIS) nevű iszlamista párt felemelkedésével a vallásosság újra teret nyert az országban. 1992. januárban majdnem sikerült hatalomra is kerülnie, de azt végül a politikai vezetés megakadályozta. Attól kezdve a radikális szalafita iszlamisták – főleg a Fegyveres Iszlám Csoport (*Groupe Islamique Armé*, GIA) egészen 1997-ig

- terrorista merényletek sokaságát követték el a hatalommal szembeni harcuk részeként. Végül a szervezeteik kudarcot vallottak, és az állam visszavette a teljes irányítást az instabil ország felett. Kepel, Gilles: *Dzsihád* (Budapest: Európa Könyvkiadó, 2007), 421–422. o.
- 36 Pákozdi: „Algeria’s Strategic Position”, 133–134. o.
 - 37 Lounnas, Djallil: „The Impact of ISIS on Algeria’s Security Doctrine”, *Middle East Policy*, 24., no. 4. (2017): 118–119. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1111/mepo.12311>.
 - 38 Chourouk, Mestour és Riad, Bouzerb: „Algerian Security Policy: Facing Challenges in Its Regional Context”, *Legal and Political Research*, 9., no. 1. (2024): 807. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/251471>.
 - 39 Zaghlami: „Public Diplomacy and Soft Power”, 331. o.
 - 40 Mortimer: „Algerian Foreign Policy”, 9–12. o.
 - 41 Zoubir, Yahia H.: „The Resurgence of Algeria’s Foreign Policy in the Twenty-First Century”, *The Journal of North African Studies*, 9., no. 2. (2004): 170–171. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1080/1362938042000323428>.
 - 42 Entelis, John P.: „Algeria: Democracy Denied, and Revived?”, *The Journal of North African Studies*, 16., no. 4. (2011): 662.
 - 43 Tlemçani, Rachid: „Algeria under Bouteflika: Civil Strife and National Reconciliation”, *Carnegie Middle East Center, Carnegie Papers*, no. 7. (2008): 13–14. Elektronikusan elérhető: https://carnegieendowment.org/files/cmec7_tlemcani_algeria_final.pdf.
 - 44 Hamza, Assiya: „Can France and Algeria Find Common Ground on Mali?”, *France24.com*, <https://www.france24.com/en/20121212-algeria-mali-france-common-ground-crisis-military-intervention> (a letöltés ideje: 2026. május 6.).
 - 45 Zaghlami, Laeed: „The Hirak as New Soft Power Asset for Algeria”, *Journal of Media and Society*, 6., no. 2. (2022): 769–770. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/215539>.
 - 46 Nyaburi Nyadera, Israel és Agwanda, Billy: „Algeria’s Turbulent Path to Democracy: Missed Chances and the Fall of Abdelaziz Bouteflika”, *International Journal of Politics and Security*, 1., no. 2. (2019): 52–53.
 - 47 Zaghlami: „The Hirak as New Soft Power”, 769–770. o.
 - 48 Zoubir: „Algeria’s Foreign Policy in the Post-Hirak Era”.
 - 49 Benantar: „Algeria’s Security Policy”, 66–67. o.
 - 50 Moussaoui, Farouk Kouider: „The Algerian National Security Challenges in Light of the World Politics Transformation”, *The Journal of Legal and Political Researches*, 5., no. 1. (2023): 11. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/217931>.
 - 51 Chourouk és Riad: „Algerian Security Policy”, 804–805. o.
 - 52 Choukeir, Jana: „Algeria Cuts Diplomatic Ties with the UAE”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/world/middle-east/algeria-cuts-diplomatic-ties-with-uae-algerian-state-tv-says-2026-09-10/> (a letöltés ideje: 2026. szeptember 13.).
 - 53 Chourouk és Riad: „Algerian Security Policy”, 805. o.
 - 54 Boukerboua: „Algerian Foreign Policy”, 35. o.
 - 55 Moussaoui: „The Algerian National Security”, 12. o.

- 56 Djendi, Sarra: „The Arab–African Dimension in Algerian Foreign Policy”, *World Politics*, 8., no. 1. (2024): 16. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/247082>.
- 57 Boukerboua: „Algerian Foreign Policy”, 35. o.
- 58 Moussaoui: „The Algerian National Security”, 12. o.
- 59 Boukerboua: „Algerian Foreign Policy”, 35. o.
- 60 Djendi: „The Arab–African Dimension”, 18–19. o.
- 61 Lounnas, Djallil: „The Algerian Strategy in the Sahel: Shift or Adaptation?”, *RLS Research Papers on Conflict and Peace Studies in North Africa and the Sahel*, no. 1. (2021). Elektronikusan elérhető: <https://rosaluxna.org/wp-content/uploads/2021/11/the-algerian-strategy-in-the-sahel-2-1021.pdf>.
- 62 Dworkin, Anthony: „North African Standoff: How the Western Sahara Conflict Is Fuelling New Tensions between Morocco and Algeria”, *European Council on Foreign Relations*, <https://ecfr.eu/publication/north-african-standoff-how-the-western-sahara-conflict-is-fuelling-new-tensions-between-morocco-and-algeria/> (a letöltés ideje: 2026. szeptember 13.), 2–3. o.
- 63 Boukarras, Roukai: „The Mediterranean: A Geopolitical Orbit of Algerian Foreign Policy”, *World Politics*, 8., no. 1. (2024): 61–63. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/247085>.
- 64 Tahchi, Belgacem: „Algerian Gas to Strengthen Energy Security of the European Union: Policy, Capacity and Strategy”, *Energy Reports*, 11. (2024): 3600. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1016/j.egy.2024.03.022>.
- 65 Escribano, Gonzalo: „Another Round of Algerian Gas for Europe”, *Real Instituto Elcano Royal Institute, ARI*, 40. (2025): 6. Elektronikusan elérhető: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/another-round-of-algerian-gas-for-europe/>.
- 66 Khelfi, Rafik, Cheriet, Oualid, Guessas, Tayeb és Bouchareb, Nasser: „The Impact of the Russian–Ukrainian Conflict on Algeria–EU Energy Cooperation”, *Revista Processus de Estudos de Gestão, Jurídicos e Financeiros*, 16., no. 50. (2025): 22. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15342663>.
- 67 Oussama, Bouarfa és Belkacem, Boudali: „The European Union’s Shift towards Algerian Gas as a Solution to the 2022 Energy Crisis”, *Journal of Business Administration and Economic Studies*, 10., no. 2. (2024): 466. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/258007>; Voytyuk, Oksana: „Scenarios for Diversification of EU Natural Gas Supplies from Algeria”, *African Studies Quarterly*, 22., no. 1. (2023): 33–34.
- 68 International Crisis Group, „Algeria and Its Neighbours”, *Middle East and North Africa Report*, 164., no. 12. (2015): 9–10. Elektronikusan elérhető: <https://www.crisisgroup.org/rpt/middle-east-north-africa/algeria/164-algeria-and-its-neighbours>.
- 69 Besenyő János: „Saharawi Refugees in Algeria”, *Academic and Applied Research in Military Science*, 9., no.1. (2010): 67–78. Elektronikusan elérhető: <https://real.mtak.hu/83783/>.

- 70 Dworkin, Anthony: „North African Standoff: How the Western Sahara Conflict Is Fuelling New Tensions between Morocco and Algeria”, *European Council on Foreign Relations*, <https://ecfr.eu/publication/north-african-standoff-how-the-western-sahara-conflict-is-fuelling-new-tensions-between-morocco-and-algeria/> (a letöltés ideje: 2026. március 10.).
- 71 Szabó Zsolt: „The Security Policy Effects of the Algerian–Moroccan–Spanish Debate on Gas on Europe in the Light of the Russian–Ukrainian War”, *Journal of Central and Eastern European African Studies*, 3., no. 3. (2023): 97–98. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.59569/jceas.2023.3.3.211>.
- 72 Bianchi, Andrea: „Morocco at Crossroads”, *Leo Rugens – Sconfinamenti*, https://leorugens.wordpress.com/wp-content/uploads/2025/11/bianchi_guest_analysis.pdf (a letöltés ideje: 2026. szeptember 13.), 8. o.
- 73 International Crisis Group, „Algeria and Its Neighbours”, 19–20. o.
- 74 Saddiki: „Will Algerian Foreign Policy”, 9–10. o.
- 75 International Crisis Group, „Algeria and Its Neighbours”, 14–16. o.
- 76 Khaldi, Ahmed: „The Strategic Options of Algerian Policy towards the Libyan Crisis: Approaches to Resolution and Implications of Escalation”, *Legal and Political Research*, 9., no. 2. (2024): 304–305. Elektronikusan elérhető: <https://asjp.cerist.dz/en/article/261709>.
- 77 Tánczos Mariann és Fejérdy, Gergely: „Forced Withdrawal: The Case of France in the Sahel Region”, *Journal of Central and Eastern European African Studies*, 3., no. 4. (2024): 34–35. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.59569/jceas.2023.3.4.242>.
- 78 Zoubir, Yahia H.: „Algeria and the Sahelian Quandary: The Limits of Containment Security Policy” in *The Sahel: Europe’s African Borders*, szerk. Ghanem-Yazbeck, Dalia, Tejudo, Raquel Barras, Faleg, Giovanni és Zoubir, Yahia H. (Barcelona: European Institute of the Mediterranean, 2018), 73–75. o.
- 79 Zaghlami: „Public Diplomacy and Soft Power”, 332–333. o.
- 80 Horak, Lukas, Drmotova, Kristyna, Stodola, Petr és Kutej, Libor: „Building the »Russieafrique«: Russian Influence Operations Changing the Geopolitics in the Sahel”. *Strategic Review for Southern Africa*, 46., no. 1–2. (2025.): 92. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.35293/srsa.v46i1.5077>.
- 81 Faulkner, Christopher, Parens, Raphael és Plichta, Marcel: „Africa Corps: Has Russia Hit a Ceiling in Africa?”, *CTC Sentinel*, 17., no. 11. (2024): 27. Elektronikusan elérhető: <https://ctc.westpoint.edu/africa-corps-has-russia-hit-a-ceiling-in-africa/>.
- 82 Naïli, Meriem és Wittemyer, Sophia R.: „Legitimacy, Regionalism, and Efficacy: Algeria’s Role in Modern West African Security Dilemmas”, *Journal of Central and Eastern European African Studies*, 5., no. 2. (2025): 33–36. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.12700/jceas.2025.5.2.361>.
- 83 Chourouk és Riad: „Algerian Security Policy”, 813. o.
- 84 A terrorizmus fogalmának a nemzetközi meghatározásához lásd az FBI hivatalos honlapját, amely szerint kétféle terrorizmus létezik: belföldi és nemzetközi. A belföldi terrorizmus definíciója: „Egyének és/vagy csoportok által ideológiai célok előmozdítása érdekében elkövetett erőszakos bűncselekmények, amelyek

- lehetnek politikai, vallási, társadalmi, faji vagy környezeti jellegűek.” A nemzetközi terrorizmus meghatározása: „Egyének és/vagy csoportok által elkövetett erőszakos bűncselekmények, amelyeket meghatározott külföldi terrorista szervezetek vagy államok inspiráltak, vagy azokkal kapcsolatba hozhatóak.” FBI, „Terrorism”, <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism> (a letöltés ideje: 2026. május 7.). A nemzetközi terrorizmus a CIA megfogalmazásában: „A terrorizmus erőszak vagy erőszak által kiváltott fenyegetés célzott alkalmazása politikai célok elérése érdekében, félelemkeltés, fenyegetés vagy kényszerítés révén. Általában bűncselekménnyel jár együtt – amely gyakran szimbolikus jelentéssel bír –, és igyekszik a közvetlen áldozatán túlmutató hatást kiváltani. A nemzetközi terrorizmus a cselekmény végrehajtása, a szándék, az áldozatok nemzetisége és a rendezés tekintetében átlépi a nemzetek határait. A cselekményeket általában úgy tervezik el, hogy azok széles körű nyilvánosságot vonzzanak, mert a céljuk, hogy felhívják a figyelmet az elkövetők létezésére, okaira vagy követeléseire.” Special Assistant-NIO Support: „Approved for Release 2004/06/15: CIA-RDP91M00696R000200050015-4”, *Central Intelligence Agency*, <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP91M00696R000200050015-4.pdf> (a letöltés ideje: 2026. május 7.).
- 85 Zoubir: „The Resurgence of Algeria’s Foreign Policy”, 176. o.
- 86 Dworkin: „North African Standoff”, 13–15. o.
- 87 Holleis, Jennifer és Schwikowski, Martina: „Europe Looks to Africa to Fill Natural Gas Gap”, *Natural Gas World*, <https://www.naturalgasworld.com/europe-looks-to-africa-to-fill-natural-gas-gap-96716> (a letöltés ideje: 2026. szeptember 13.).
- 88 Tahchi: „Algerian Gas to Strengthen Energy Security”, 3603. o. Elektronikusan elérhető: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352484724001707>.
- 89 Profazio, Umberto: „Pipeline Politics: Algeria, Italy and the Great Game in North Africa”, *Observatory of the Maghreb*, https://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2025/04/ObsMaghreb_2025_04_17_Pipeline_algerie_Note_EN.pdf, 5. o. (a letöltés ideje: 2026. június 8.).
- 90 J. Nagy László és Ferwagner Péter Ákos: „Az V. Köztársaság algériai és afrikai politikája” in *A jelenkori Franciaország II.*, szerk. Türke András István (Budapest: L’Harmattan Könyvkiadó Kft., 2021), 212. o.
- 91 Zoubir: „The Resurgence of Algeria’s Foreign Policy”, 174–175. o.
- 92 International Crisis Group, „Algeria and Its Neighbours”, 10–12. o.
- 93 Lošić, Goran: „The New Italian and German Relations with Algeria in the midst of the Energy Crisis”, *Rivista di Studi Politici*, no. 4. (2022): 79–80. Elektronikusan elérhető: <https://www.rivistadistudipolitici.it/wp-content/uploads/2023/09/APES-Rivista-Studi-Politici-2022-4-3-LOSIC.pdf>.
- 94 Zoubir, Yahia: „The United States and Algeria: A New Strategic Partnership?”, *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, 5., no. 4. (2011): 23–24. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1080/19370679.2011.12023188>.
- 95 Zoubir: „Algeria’s Foreign Policy in the Post-Hirak”, 4–5. o.
- 96 Narbone, Luigi, Savina, Mario és Skouri, Abdelkarim: „Russia’s Soft Power Strategies in the MENA Region and Africa: the Case of Algeria” in *Russia’s Soft*

- Power Strategies in the MENA Region and Africa*, szerk. Narbone, Luigi (Róma: Luiss Guido Carli, 2024), 69. o. Elektronikusan elérhető: <https://www.esteri.it/wp-content/uploads/2024/09/Russia-Soft-Power-final.pdf>.
- 97 Uo., 56. o.
- 98 Semai, Seddik és Abdellaoui, Abdellah: „The Russian Presence in Africa and Historical Relations with Algeria”, *Science, Education and Innovations in the Context of Modern Problems*, 8., no. 3. (2025): 116. Elektronikusan elérhető: https://imcra-az.org/uploads/public_files/2025-04/semai.pdf.
- 99 Zoubir, Yahia H.: „Algeria and China: Shifts in Political and Military Relations”, *Global Policy*, 14., no. 1. (2023): 65. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13115>.
- 100 Gouasmia, Saadia: „China in North Africa: The Algerian Pivot”, *China Quarterly of International Strategic Studies*, 11., no. 4. (2025): 454–456. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1142/S2377740025500186>.
- 101 Kalviri, Bahram: „China’s Three-Level Game in the Middle East: Geopolitical Constraints on a Geoeconomic Strategy”, *Chinese Journal of International Review*, 8., no. 1. (2026): 22–23. Elektronikusan elérhető: <https://doi.org/10.1142/S2630531326500046>.